

कुतइत्यतआह सर्वासामित्यर्द्धेन प्रभुत्वोपपादनहेतुः कारणम् पतिः पालयिताचेति किंच न केवलं सिद्धीनामेव प्रभुः अपितु मोक्षादीनामपीत्याह अहमिति योगो मोक्षः सांख्यंतत्साधनज्ञानम् धर्मस्य तदुपदेष्टृणां ब्रह्मवादिनां च ॥ ३५ ॥ कुतस्तत्राह अहमिति सर्वदेहिनां जीवानामात्मा यतः आंतरः अंतर्यामी एष त आत्माऽतर्याम्यमृतइति श्रुतेः तर्हि किमंतर्वर्तित्वात्परिच्छिन्नः न बाह्यश्च व्यापक इत्यर्थः तत्र हेतुः अनावृतः एतत्सदृष्टांतमाह भूतेषु चतुर्विधेषु महाभूतानि यथा बहिश्चांतश्च भवन्ति स्वयमहमपि तथेत्यर्थः ॥ ३६ ॥ इत्येकादशोटीकायां पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ षोडशे तु हरेराविर्भावयुक्ता विभूतयः ज्ञानवीर्यप्रभावादिविशेषेणोपवर्णिताः ॥ १ ॥ अंतश्चित्तेन यत्स्थानमशक्यमकृतात्मनाम् अतस्तद्योग्यतापत्त्यै विभूत्यादिनिरूपणम् ॥ २ ॥ एवतावन्नवाध्याय्यामष्टप्रश्नानिरूपिताः ब्रह्मत्वसंभवे तावत्सप्तमादिचतुष्टये ॥ ३ ॥ बंधमुक्त्योस्तु निर्धारि सद्भक्त्योश्च ततः परे द्वादशेनंतरं कर्मकृतित्यागव्यवस्थितौ ॥ ४ ॥ हंसेति हासतो योगनिष्ठायां च त्रयोदशे श्रेयःसाध

सर्वासामपि सिद्धीनां हेतुः पतिरहं प्रभुः ॥ अहं योगस्य सांख्यस्य धर्मस्य ब्रह्मवादिनाम् ॥ ३५ ॥ अहमात्मांतरो बाह्योऽनावृतः सर्वदेहिनाम् ॥ यथा भूतानि भूतेषु बहिरंतः स्वयंतथा ॥ ३६ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कंधे भगवदुद्धवसंवादे पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ उद्धव उवाच त्वं ब्रह्म परमं साक्षादनाद्यंतमपावृतम् ॥ सर्वेषामपि भावानां त्राणस्थित्यप्ययोद्धवः ॥ १ ॥

न निर्धारि ध्याने चैव चतुर्दशे ॥ ५ ॥ धारणासिद्धिभेदे च प्रसंगेन निरंतरे उद्धवप्रश्नतो दत्तमुत्तरं हरिणोचितम् ॥ ६ ॥ षोडशे भूतिविस्तारे द्वयोर्वर्णाश्रमव्रते ज्ञानादिनिर्णये चातोयमादीनां च निर्णये ॥ ७ ॥ योगत्रयाधिकारे तु विशेषतः दनंतरे तत्त्वसंख्याविवादे च पुं प्रकृत्योर्विवेचने ॥ ८ ॥ जन्ममृत्युप्रकारे च द्वाविंशे दत्तमुत्तरम् परापराधसहने चतुर्भिस्तदनंतरैः ॥ ९ ॥ सप्तविंशे क्रियायोगप्रश्ने तदुपवर्णनम् अष्टाविंशे ततः प्रोक्ता ज्ञानयोगोपसंहृतिः ॥ १० ॥ संसारासंभवप्रश्ने तन्मध्ये दत्तमुत्तरम् तदशक्त्या पुनः प्रश्ने भक्तियोगोपसंहृतिः ॥ ११ ॥ एवं प्रश्नोत्तराण्यत्र क्रमेणैतानि विंशतिः अहमात्मांतरो बाह्योऽनावृतः सर्वदेहिनाम् ॥ १२ ॥ यथा भूतानि भूतेषु बहिरंतः स्वयंतथेत्युक्तम् तत्र भूतानि यथा कचित्केनचिद्गुणविशेषेणोद्भूतानि वर्तन्ते कचित्सामान्यरूपेणैव तथा त्वमपि कथं वर्तस्येति विभूतीः प्रष्टुं प्रथमं तावदुक्तमेव सर्वात्मकत्वमनुवदति त्वं ब्रह्मेति अपावृतम् निरावरणम् स्वतंत्रं वा अतएव सर्वेषामपि त्राणं रक्षणं स्थितिर्जीवनं त्राणस्थिति सहितौ अप्ययोद्धवौ यस्मात् सत्त्वमुपादानकारणमित्यर्थः ॥ १ ॥